

บทคัดย่อ

ศูนย์อบรมเลี้ยงดูให้การศึกษาเด็กกำพร้าผู้ด้อยโอกาสมะนังดาฮอ ตำบลมะนังดาฮอ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส ตั้งขึ้นเมื่อปี 2524 และเมื่อปี 2533 เริ่มจัดโครงการอบรมเลี้ยงดูให้การศึกษาแก่เด็กกำพร้า เด็กยากจนผู้ด้อยโอกาส มีสมาชิกในครอบครัว 41 คน โดยได้รับความร่วมมือช่วยเหลือจากหน่วยราชการด้านการฝึกอบรมวิชาชีพ พ่อค้านักธุรกิจให้ความช่วยเหลือ ด้านอาหาร(ข้าวสาร) หน่วยงานเอกชน ช่วยเหลือด้านทุนการศึกษา

เมื่อปลายปี 2539 เกิดภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจ ศูนย์ฯ ประสบปัญหาขาดแคลนอาหาร เพราะผู้ให้การสนับสนุนทั้งหลายขอหยุดการสนับสนุนชั่วคราว ในปี 2540 ทางคณะกรรมการศูนย์ฯ ได้ยื่นโครงการขอรับการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนเพื่อสังคม (SIF) ด้านการพัฒนาอาชีพที่พึ่งตนเอง ประกอบด้วยกิจกรรมคหกรรม อาหารเสื้อผ้า ฟาร์มอเนกประสงค์โดยการ เลี้ยงไก่ไข่ การเพาะเห็ด แต่เป็นโครงการระยะยาว จึงได้จัดทำโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น เพื่อสร้างความร่วมมือระหว่างศูนย์ฯ กับชุมชน ผู้ปกครองเด็ก เยาวชน องค์กรชุมชน ศิษย์เก่า ในการแก้ปัญหาขาดแคลนอาหารและการพึ่งตนเอง โดยการปลูกผักและเลี้ยงปลาในกระชัง

ผลจากการทำกิจกรรมโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น ปรากฏว่า การปลูกผักคือ แตงโม ผักบุ้ง ดำเนินการได้เพียงร้อยละ 20 การเลี้ยงปลาในกระชังดำเนินการได้ร้อยละ 80 ด้านการปลูกผัก ได้เรียนรู้ว่าสาเหตุเกิดจากสภาพที่ดินปลูกผักที่น้ำท่วมในหน้าฝน หน้าแล้ง แล้งจัด ไม่มีน้ำใช้ ดินเหนียว แห้งกรัง (ดานี๊ะกือ) และเป็นดินร้าง ที่ไม่ได้ทำการเพาะปลูกเป็นเวลา 10 กว่าปี ทีมวิจัยเรียกว่า “ดินเค็ม” ทำให้การเพาะปลูกได้ผลน้อย ต้องปรับปรุงดินโดยการปลูกถั่ว การคัดเลือกพันธุ์พืชให้เหมาะกับดิน เช่น อ้อย มันสำปะหลัง กล้วย สับปะรด คันทอม ผักบุ้ง ผักกาด เป็นต้น ส่วนกิจกรรมเลี้ยงปลาในกระชัง ได้เรียนรู้ว่าต้องเลี้ยงในน้ำใส ไหลเวียนเป็นประจำ ถ้าสามารถเลี้ยงในแม่น้ำลำคลองจะดีมาก แต่ต้องระวังเวลาน้ำท่วมจะมีการไหลพัดพาท่อนไม้ใหญ่ๆในกระชังเสียหาย สำหรับปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน เกิดจากการไม่มีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการวิจัย กฎเกณฑ์ เงื่อนไขต่างๆที่นักวิจัยควรทราบและต้องปฏิบัติ การไม่สามารถดำเนินกิจกรรมภายในเวลาที่กำหนดได้เนื่องจากสภาพดินฟ้าอากาศ

การวิจัยครั้งนี้ ทีมวิจัยได้เกิดการเรียนรู้ว่า ความตั้งใจทำกิจกรรม ความบริสุทธิ์ใจ (อิดลาฮ) ความเอื้อเฟื้อเห็นอกเห็นใจ น้ำใจช่วยเหลือซึ่งกันและกันอย่างจริงจัง จะก่อให้เกิดพลังในการจัดทำกิจกรรม จากการทำงานร่วมกัน ต้องมีใจเคารพคนด้วยกัน รวมทั้งการทำงานต้องสอดคล้องกับวิถีชีวิตชุมชน เกิดความรู้ความเข้าใจที่จะเลี้ยงปัญหาธรรมชาติ เช่น น้ำท่วมแปลง น้ำแห้ง เรียนรู้การใช้เครื่องมือและการปรับใช้ในแต่ละขั้นตอนของกิจกรรมได้แก่ การจดบันทึก การสัมภาษณ์ที่ไว้ควบคู่กับการจดบันทึก การนำข้อคิดลงจากที่ประชุมมาดำเนินการจัดกิจกรรม นำผลจากการประชุมมาแก้ไขปัญหามาปฏิบัติตามแต่กรณี วิธีการสังเกตในกรณีติดตามประเมินกิจกรรม